

AUKŲ DIENAI AUŠTANT

SUGRĮŽIMAS Į „BADO ŽAIDYNIŲ“ PASAULĮ

SUZANNE COLLINS

baltos lankos

Suzanne Collins

**AUKŲ
DIENAI
AUŠTANT**

romanas

Iš anglų kalbos vertė Ina Jakaitė

baltos lankos

– Heimičiai, laimingo gimtadienio!

Gimti Aukų dieną gerai dėl to, kad gali ilgiau pamiegoti. Paskui viskas eina tik blogyn. Atšauktos pamokos vargiai atlygina už siaubą, kad tavo vardas gali būti ištrauktas. Tačiau net ir vėliau niekas nenori vaišintis gimtadienio tortu, nes matė, kaip du vaikai buvo išvilkti į Sostinę nužudyti. Apsiverčiu ir užsitempiu ant galvos antklodę.

– Laimingo gimtadienio! – Mano dešimtmetis broliukas Sidas purto man petį. – Liepei man kaip gaideliui giesmininkui tave pažadinti. Sakei, kad vos prašvitus keliausi į mišką.

Tikra tiesa. Tikiuosi iki ceremonijos baigti visus darbus, kad popietę galėčiau skirti dviem mėgstamiausiems dalykams: laiko švaistymui ir buvimui su savo mergina Lenora Dav. Mama labai sunku susitaikyti su šiais mano pomėgiais, ji nuolat postringauja, kad joks darbas man nėra per sunkus, purvinas ar sudėtingas ir kad net vargingiausi žmonės pajėgia sukrapštyti kelis grašius, norėdami suversti savo bėdas kitam. Tačiau, turint omenyje abi šios dienos progas, manau, mama suteiks man šiek tiek laisvės, jei atliksiu savo darbus. Tik Organizatoriai gali sugriauti mano planus.

– Heimičiai! – verkšlena Sidas. – Saulė jau teka!

– Gerai, gerai. Keliuosi.

Nusiritu nuo čiužinio, atsistoju ant grindų ir užsitempiu šortus, pasiūtus iš vyriausybės išduodamų miltų maišo. Ant jo įspausti žodžiai SOSTINĖS MALONĖ atsidūrė skersai mano sėdynės. Mano mama nieko neišmeta. Ji jauna liko našlė, kai mano tėtis žuvo per gaisrą kasykloje, ir užaugino mudu su Sidu skalbdama kitiems ir namų ūkyje panaudodama kiekvieną trupinėlį. Kietmedžio pelenai židinyje išsaugomi šarminiam muilui. Kiaušinių lukštai sumalami, kad būtų kuo tręšti sodą. Vieną dieną šie šortai bus sukarpyti atraizomis ir suausti į kilimą.

Baigiu rengtis ir mesteliu Sidą atgal į lovą, kur broliukas susirango po skiautinių antklode. Virtuvėje čiumpu riekę kukurūzų duonos, gimtadienio skanėsto, iškepto vietoj rupios tamsios duonos iš Sostinės miltų. Kieme mama jau maišo pagaiškčių garuojantį katilą skalbinių, raumenys įsitempia, kai ji apverčia porą angliakasių kombinezonų. Mamai tik trisdešimt penkeri, bet gyvenimo vargai veide jau įrėžė raukšlių.

Mama pastebi mane tarpduryje ir nusibraukia kaktą.

– Laimingo šešiolikto gimtadienio. Vaisių košė ant viryklės.

– Ačiū, mama.

Randu prikaistuvį troškintų slyvų ir prieš išeidamas užsidedu truputį ant duonos. Pats pririnkau slyvų anądien miške, bet maloni staigmena gauti jų karštų ir saldžių.

– Šiandien reikia pripildyti baką, – man praeinant sako mama.

Turime šalto vandens, tik jis teka tokia plona srovele, kad užtruktų visą amžinybę, kol pribėgtų kibiras. Yra speciali statinė švariam lietaus vandeniui kaupti, už skalbimą jame mama prašo didesnio mokesčio, nes drabužiai būna minkštesni, bet daugumai skalbinių ji naudoja mūsų šulinio vandenį. O

prisemti ir pritampyti jo į baką yra dviejų valandų darbas net padedant Sidui.

– Gal galime atidėti rytdienai? – klausiu.

– Liko nedaug vandens, o aš turiu išskalbti kalną skalbinių, – atsako mama.

– Tada šiandien popiet, – pažadu, bandydamas nusišluoti nepasitenkinimą.

Jei Aukų dienos ceremonija baigsis pirmą valandą ir, tarkim, mudu su Lenora Dav netapsime šių metų paaukotaisiais, pritampysiu vandens iki trečios ir vis tiek galėsiu susitikti su savo mergina.

Miglos antklodė globėjiškai apgaubė nušiurusius, pilkus Klodo namus. Atrodytų raminau, jei vis nepasigirstų padriki šūksniai vaikų, persekiojamų sapnuose. Per pastarąsias kelias savaites, artėjant penkiasdešimtosioms Mirties žaidynėms, šūksniai tapo dažnesni, kaip ir neramios mintys, kurias man vargiai pavyksta nuvyti. *Antrosios Amžiaus ketvirčio žaidynės. Dvigubai daugiau dalyvių.* Neverta nerimauti, sakau sau, juk nieko negaliu pakeisti. *Tai tarsi dvejų Mirties žaidynių vienu metu.* Neįmanoma paveikti Aukų dienos rezultatų ar to, kas nutiks vėliau. Todėl nevalia pasiduoti košmarams. Nebijok. Nesuteik Sostinei to džiaugsmo. Ji jau tiek daug prisigrobė.

Einu tuščia šlako gatve iki angliakasių kapinių kalvos. Jos šlaitas pasišiaušęs daugybe nedailių paminklinių lentų. Čia yra visko: ir akmeninių antkapių su iškaltais vardais bei datomis, ir medinių lentų su atsilaupiusiais dažais. Mano tėtis palaidotas šeimos plotelyje. Abernačių sklypas su vienu kalkakmenio antkapio tinka mums visiems.

Greitomis apsidairęs, ar niekas nemato – čia nedaug kas lankosi ir tikrai ne apyaušriu, – nuropoju po tvora į miškus už

12-osios apygardos ir pasuku link naminės aparato. Varyti bal-takę su Hete Mine pavojingas verslas, bet tai juokų darbas, pa-lyginti su žiurkių gaišinimu ar tualetų valymu. Hetė tikisi, kad aš lenksiu nugarą, bet ji ir pati sunkiai dirba, nors jau seniai atšventė šešiasdešimtą gimtadienį. Hetė padaro daugiau nei perpus jaunesni žmonės. O samanei reikia daug juodo darbo. Pririnkti malkų, pritampyti grūdų, išnešti pilnus butelius, su-rankioti iš šiukšlynų tuščius ir vėl pripildyti. Tai mano darbas. Aš Hetės juodadarbis.

Stabteliu vietoje, kurią mudu vadiname sandėliu, – pli-kame žemės plote, užstojamame nusvirusios gluosnio šakos, kur Hetė numeta atsargas. Manęs laukia du kone dvylikos ki-logramų maišai smulkintų kukurūzų, užsimetu po vieną ant kiekvieno peties.

Gal po pusvalandžio prieinu varyklą, kur randu Hetę, prižiūrinčią puodą mentalo prie lauželio likučių.

Ji atkiša man medinį ilgakotį šaukštą.

– Gal pamaišyk?

Numetu kukurūzų maišus po stogine, kur laikome atsar-gas, ir pergalingai iškeliu šaukštą.

– Valio, paaukštinimas!

Naujiena, kad man buvo leista imtis mentalo. Gal Hetė pradės mane mokyti ir vieną dieną tapsiu jos verslo dalininku. Jei mudu varytume visą laiką, padidėtų išeiga, nes paklausa vi-sada didesnė, nei galime patenkinti, net tam ašarą spaudžian-čiam gėralui, kurį Hetė varo iš Sostinės grūdų. Ypač jam, nes tas bizalas gan pigus ir angliakasiai gali jį įpirkti. Gerą naminę perka įstatymą pažeidžiantys kareiviai, tai yra Tvarkdariai, ir turtingesni miesto gyventojai. Tačiau varyti naminę yra nele-galu dešimčia skirtingų požiūrių ir reikėtų vien atvykti naujam

Tvarkdarių vadui, tokiam, kuris pats nemėgtų stipriųjų gėrimų, kad mus įkištų į trinką ar dar blogiau. Angliakasio darbas sunkus, bet už jį bent nebūsi pakartas.

Kol Hetė krauna balkšvo skysčio puslitrius į samanomis išklotą pintinę, aš pritūpęs maišau mentalą. Kai jis truputį atvėsta, supilu į kibirą, o Hetė prideda mielių. Pastatau mentalą į pašiūrę, kad jis pradėtų rūgti. Šiandien Hetė nevarys naminės, bijo, kad miglai išsisklaidžius dūmai bus pastebėti. Mūsų vietiniai Tvarkdariai gal ir nekreipia dėmesio į Hetės naminės varyklą bei jos prekystalį Hobe, sename sandėlyje, kuriame įsikūrusi juodoji rinka, bet mano viršininkė nerimauja, kad jų kolegos iš Sostinės žemai skraidančiuose užmaskuotuose sraigtasparniuose pastebės mus iš oro. Šiandien nereikės rinkti ir butelių, todėl gaunu užduotį priskaldyti malkų savaitei. Kai jų rietuvė papildyta, klausiu, ką dar reikia padaryti, o Hetė tik papurto galvą.

Viršininkė man patinka dėl to, kad kartais vis šio to kyšteli. Mano algą sumoka tiesiai mano mamai, o man slapčia vis įduoda kokį mažmožį. Saują smulkintų kukurūzų, kuriuos galiu nunešti Lenoros Dav žąsims, pakelį mielių, kad išmainyčiau Hobe, o šiandien – puslitrį naminės. Hetė nusišypso rodydama savo aplūžusius dantis ir sako:

– Heimičiai, laimingo gimtadienio. Pamaniau, jei esi pakankamai suaugęs varyti naminę, tai gali ir gerti.

Tenka sutikti, nors gerti nemėgstu, bet džiaugiuosi gavęs butelį. Galiu lengvai jį parduoti ar išmainyti, o gal net perduoti Lenoros Dav dėdei Klerkui Karmainui, kad jo nuomonė apie mane pagerėtų. Skalbėjos sūnus gali pasirodyti visai nekenksmingas, bet mes, Abernačiai, praeityje buvome garsūs maištininkai, ir, regis, nuo mūsų vis dar sklinda bauginantis ir

viliojantis maišto kvapas. Gandai pasklido po mano tėvo mirties, buvo šnekama, kad gaisras kilo neatsitiktinai. Kai kas kalbėjo, kad mano tėvas žuvo norėdamas pakenkti kasyklai, kiti – kad jo brigada tapo Sostinės viršininkų taikiniu, nes buvo ramybės drumstėjų šutvė. Taigi, gal esu nemėgstamas dėl savo šeimos. Klerkas Karmainas tikrai nėra Tvarkdarių gerbėjas, bet neketina jų erzinti. O gal jam tiesiog nepatinka, kad jo seserėčia susitikinėja su naminės varytoju, net jei tai nuolatinis darbas. Na, kad ir kokia būtų priežastis, iš Klerko Karmaino retai sulaukiu ko nors daugiau nei trumpo ir atžaraus linktelėjimo, o kartą jis pasakė Lenorai Dav, kad aš iš tų, kurie miršta jauni, – nemanau, jog tai buvo komplimentas.

Hetė aikteli, kai ūmiai ją apkabinu.

– Ai, pakaks. Ar tu vis dar kibini tą Dainių merginą?

– Stengiuosi, – atsakau juokdamasis.

– Tai eik ir įkyrėk jai. Man tu šiandien daugiau nereikalingas.

Hetė įberia man į saują samtį smulkintų kukurūzų ir pavaro. Susižeriu kukurūzus į kišenę ir nukulniuojau, kol ji neapsigalvojo dėl geriausios dovanos – netikėto laisvo laiko su mergina. Suprantama, tikriausiai turėčiau keliauti namo ir pripildyti baką, bet negaliu atsispirti minčiai apie kelis bučinius vogčiomis. Šiandien mano gimtadienis, bent sykį bakas gali palaukti.

Kai bėgu per mišką į Pievą, migla ima sklaidytis. Žmonės dažniausiai kalba apie miglos grožį, o mano mergina vadina ją mirtininkų drauge, nes migla gali paslėpti nuo Tvarkdarių. Lenora Dav linkusi niūriai žvelgti į gyvenimą, bet ko dar gali tikėtis iš merginos, pavadintos negyvos mergaitės garbei. Na, jos pirmas vardas yra iš seno eilėraščio apie mirusią mergaitę

Lenorą, o antras – pilkos spalvos atspalvio pavadinimas. Sužinojau tai mudviejų susitikimo dieną.

Tai nutiko rudenį po to, kai man suėjo dešimt metų ir aš pirmą kartą pralindau po tvora, juosiančia mūsų apygardą. Mane baugino ir įstatymas, ir laukinių plėšrūnų, retų, bet tikrų, keliama grėsmė. Mano draugas Bedokas galiausiai mane įkalbėjo tvirtindamas, kad jis nuolat taip elgiasi ir tai visai nebaisu, kad už tvoros vis dar yra obuolių, pasiekiamų mokantiems laiptoti. O aš mokėjau laiptoti ir mėgau obuolius. Be to, Bedokas jaunesnis už mane, jei būčiau nėjęs, būčiau jautęsis didžiausias bailsys.

– Nori šį tą išgirsti? – paklausė Bedokas, mudviem žingsniuojant gilyn į mišką.

Draugas atlošė galvą ir uždainavo savo nepaprastu balsu. Laibai ir maloniai, tarsi suaugusi moteris, bet aiškiau ir netreliuodamas. Atrodė, kad miškas nuščiuvo, o tada strazdai giesmininkai pradėjo jį mėgdžioti. Žinojau, kad jie mėgdžioja kitus paukščius, bet niekada nebuvau girdėjęs, kad pakartotų žmogaus dainą. Skambėjo gan įspūdingai. O tada obuolys bumbtelėjo Bedokui į galvą ir jį nutildė.

– Kas ten kvaksi mano paukščiams? – paklausė mergaitė.

Tai buvo ji, kone šešių metrų aukštyje, išsidrėbusi ant šakos, tarsi ten gyventų. Kreivos uodegėlės, purvinos basos pėdos, ji kramtė obuolį ir laikė rankoje mažą skepeta aplenkta knygele.

Bedokas pakreipė galvą ir nusijuokė.

– Ei, pussesere. Tau leidžiama eiti čia vienai? Nes man tai tikrai negalima.

– Na, aš tavęs ir nemačiau, – atkirto mergaitė.

– Aš tavęs irgi. Nukrėsk mums obuolių, gerai?

Užuoat atsakiusi, mergaitė atsistojo ant šakos ir pradėjusi šokinėti apibėrė mus obuoliais.

– Palauk, prie lanko turiu maišą.

Bedokas nubėgo. Mergaitė nusliuogė žemyn šakomis ir nušoko ant žemės. Ji nebuvo viena iš Bedoko Everdino pusėsėrių, bet žinojau, kad jis turi kelis tolimus giminaičius iš mamos pusės. Buvau matęs mergaitę mokykloje, ji atrodė gan drovi, bet nepažinojau jos tiek, kad užkalbinčiau. Regis, mergaitė neskubėjo to pakeisti ir tiesiog stovėjo apžiūrinėdama mane, kol aš nutraukiau tylą:

– Aš vardu Heimičas.

– O aš Lenora Dav.

– Dav – kaip paukštis*?

– Ne, kaip spalva.

– Kokia spalva?

– Tokia kaip paukščio.

Nuo to man kiek apsisuko galva ir, regis, jau niekada nenustojo. Netrukus po to mokykloje ji pasišaukė mane prie žodynų užlankstytais puslapių kampučiais ir parodė. „Balandžio spalva: šilta pilka spalva su švelniu purpuro ar rožiniu atspalviu.“ Jos spalva. Paukštis. Vardas.

Vėliau pradėjau pastebėti Lenoros Dav ypatumus. Kad jos išblukę kombinezonai ir marškiniai slepia spalvų dėmes: ryškiai žydrą nosinę, kyšančią iš kišenėlės, avietinį kaspiną, prisiūtą vidinėje rankogalių pusėje. Kad ji greitai atlieka užduotis, bet nesipuikuoja, o tiesiog žiūri pro langą. Vėliau pastebėjau Lenoros Dav pirštus judant, spaudžiant įsivaizduojamus klavišus. Grojant melodijas. Jos pėda išslysdavo iš bato,

* Dove (angl.) – balandis ir rusvai ar melsvai pilka spalva.

kojine apmautas kulnas be garso muždavo taktą į medines grindis. Muzika buvo jos kraujyje – kaip ir visų Dainių. Tačiau ne tokia kaip jų. Lenora Dav mažiau domėjosi gražiomis melodijomis, labiau – pavojingais dainų žodžiais. Tokiais, kurie skatina maištingus veiksmus. Tokiais, už kuriuos ji du kartus buvo suimta. Tada Lenorai Dav buvo vos dvylika ir ją paleido. Dabar viskas būtų kitaip.

Priėjęs Pievą, pralendu po tvora ir stabteliu atgauti kvapo bei pasigrožėti savo mergina, sėdinčia ant mėgstamo riedulio. Kai ji palinksta virš senovinio klavišinio akordeono, saulės šviesa išryškina raudoną jos plaukų atspalvį. Lenora Dav kantriai išgauna melodiją iš gergždžiančio seno instrumento, ji groja dešimčiai žolę skabančių žąsų, jos balsas švelnus ir užburiantis kaip mėnesiena.

*Jie pakorė vyrą ir išplakė moterį,
Kur pavogė žąsį iš bendruomenės žemės,
Bet paleido didžiausią vagį,
Kur atėmė bendrą žemę iš mūsų žąsies.*

Išties malonu klausytis Lenoros Dav dainuojant, nes ji niekada to nedaro viešai. Niekas iš Dainių to nedaro. Iš tiesų jos dėdės yra daugiau muzikantai nei dainininkai, todėl jie tik groja melodijas ir leidžia dainuoti žiūrovams, jei šie to nori. Lenorai Dav tai patinka. Ji sako, kad per daug nervinasi, kad galėtų dainuoti žiūrovams. Kad jai surakina gerklę.

Klerkas Karmainas ir kitas jos dėdė, Tamas Amberis, užaugino Lenorą Dav, nes jos mama mirė gimdydama, o tėtis visada buvo kažin kokia paslaptinga figūra. Jie nėra kraujogiminės, nes ji yra Bierd, bet Dainiai prižiūri savus. Dėdės

susitarė su meru, kurio namuose yra vienintelis tikras pianinas 12-ojoje apygardoje. Lenora Dav gali mokytis juo groti, jei skambins per kartais rengiamas mero vakarienes ir susirinkimus. Vilkėdama išblukusią žalią suknelę, gelsvu kaspinu surištais plaukais ir oranžiniu lūpdažiu padažytomis lūpomis. Kai Lenoros Dav šeima visoje 12-ojoje apygardoje koncertuoja už pinigų, ji groja tuo pačiu instrumentu kaip dabar, vadina jį melodijų dėže.

*Įstatymas sako – išpirkite kaltę,
Jei imat daiktus, kur jums nepriklauso,
Bet ponai ir ponios liks neprasikaltę,
Paėmę daiktus, kur mums priklauso.*

Šios dainos dėdės neleistų Lenorai Dav dainuoti mero namuose. Ar net kai ji skambina 12-ojoje apygardoje. Pavojinga, nes kai kurie žmonės gali žinoti žodžius ir pradėti sambrūzdį. Daina perdėm maištinga. Turiu pasakyti, kad pritariu Klerkui Karmainui ir Tamui Amberiui. Kam šauktis bėdos? Ji ras tave neprašyta.

*Vargšai ir nelaimėliai niekad neišsisuks,
Sumanę sulaužyt nurodymus griežtus.
Taip turi būti, bet niekas nė krust,
Kai ponai suėję kurpia mums tuos įstatymus.*

Nužvelgiu Pievą. Ji nuošali, bet niekam ne paslaptis, kad visur yra akių. O akis paprastai lydi ir pora ausų.